

≡ KNIHA ZLIN

antoine
bello
falzifikátoři

FLEET

Antoine Bello

Falzifikátoři

antoine

bello

falzifikátoři

Copyright © Antoine Bello, 2007
Translation © Alan Beguivin, 2013

ISBN 978-80-7473-108-2
ISBN 978-80-7473-144-0 (PDF)

Mé princezničce Lauře

PRVNÍ ČÁST

Reykjavík

1

„Blahopřeju, chlapče,“ řekl Gunnar Eriksson, když jsem podepsal pracovní smlouvu. „Teď jste jedním z nás.“

Schoval jsem svůj výtisk smlouvy do kabely a opět se zaradoval, jakým směrem se poslední dobou ubíral můj osud. Před dvěma týdny jsem málem přijal nabídku, abych se stal zástupcem ředitele exportu konzervárny ve městě Siglufjörður (1 815 obyvatel, medvědy nepočítaje). Personalista vychvaloval dynamičnost odvětví a možnosti jeho rozvoje. Mizerná mzda mě neměla děsit, protože příležitosti utrácet stejně nebyly.

Jak moje máma, tak zaměstnankyně zprostředkovatelný práce při Reykjavické univerzitě, již jsem absolvoval, na mě tlačily, abych tuto nabídku, jakou prý už možná dlouho nedostanu, přijal. Je třeba říct, že to září roku 1991 nebyl pracovní trh pro tříadvacetiletého absolventa geografie zrovna zlatým dolem. První válka v Zálivu uvrhla světové hospodářství do recese a firmy tehdy přijímaly raději odborníky na restrukturalizace než geology či kartografy.

Naštěstí to ráno, do kdy jsem se měl rozhodnout, jsem narazil na inzerát, který jako by napsali pro mě. „Centrum environmentálních studií hledá projektového manažera. Požadujeme vysokoškolské vzdělání v oboru geografie, ekonomie nebo biologie. Praxe vý-

hodou. Místo pracoviště Reykjavík. Cestování, zajímavé platové ohodnocení. V případě zájmu zašlete CV a motivační dopis Gunnaru Erikssonovi, provoznímu řediteli kanceláře Baldur, Furuset & Thorberg.“

Pevně rozhodnutý čapnout příležitost za pačesy jsem donesl své curriculum vitae na uvedenou adresu osobně. K mému velkému překvapení recepční zavolala Gunnara Erikssona a ten mi rovnou navrhl schůzku. Rád jsem přijal s tím, že se omlouvám za své oblečení, jež se rozhodně k přijímacímu pohovoru nehodilo.

„Ech,“ odvětil Eriksson a vyzval mě, abych ho následoval, „váš oděv je mi ukradený asi jako moje první polární záře.“

Od někoho, kdo tolik dbal na svůj zevnějšek, to byla podivná odpověď. Nikdy jsem neviděl nikoho tak vyfiknutého, a zároveň tak nedbalého zevnějšku. Napadlo mě, že kdybych někdy nosil košile s monogramem, nenechal bych je vykukovat z kalhot.

Eriksson mě dovedl do své kanceláře. Při výhledu na Reykjavík, který skýtala, jsem pochopil, že funkce provozního ředitele tu není jen za zásluhy. Táflování, uklidňující osvětlení, tlustý koberec, a dokonce krb představovaly všechny znaky luxusu po islandsku. Eriksson se usadil do elegantního, umně opotřebovaného koženého křesla čokoládové barvy a vyzval mě k témuž.

„Nejspíš vás zajímá, v čem spočívá naše práce. Chcete verzi s cavyky, nebo bez?“

„Asi obojí,“ odpověděl jsem poněkud vykolejený tímto přechodem k věci.

„Začněme oficiální verzi, kterou najdete v brožurce naší kanceláře. Žádný projekt výstavby infrastruktur se neobejde bez jedné či více environmentálních studií. Než se postaví přehrada, naprojektuje dálnice nebo odkloní vodní tok, snažíme se změřit, jaký dopad to bude mít na ekosystém. Investor musí být schopen garanto-

vat okolním obcím, že stavba respektuje faunu, flóru, a někdy i místní demografickou rovnováhu. Jasně?“

„Zatím naprosto.“

„Naše studie pochopitelně nejsou samoúčelné. Většinou vedou k živým a plodným debatám mezi investory, vládami a ekologickými sdruženími.“

Odmlčel se a posměvačně si mě změřil.

„To zní dobře, ne? Tak schválně, jestli to dokážete dopovědět.“

Chvíli jsem přemýšlel, mnul si dolní ret. Po Eriksso-
nově úvodu mohl následovat jediný závěr:

„No,“ řekl jsem, „předpokládám, že pokud vaše zpráva zdůrazňuje nějaká environmentální rizika, musí investor zaplatit určité adaptační programy, nebo se prostě a jednoduše svého projektu vzdát.“

„Tak, pochopil jste. Jinými slovy – a bez cavyků –, bude muset klopit, aby dostal stavební povolení. Výše a povaha požadovaného poplatku se pokaždé liší a nepřestanou mě překvapovat: jednou se investor musí zavázat, že vrátí do hor medvědy hnědé, jindy se po něm chce, aby finančně podpořil přeměnu farem, které byly beztak ve více či méně krátké době odsouzeny k zániku. Říká se dokonce, že někteří volení zástupci požadují převody značných částek na konta ve Švýcarsku, ale tomu se mi nechce věřit,“ řekl Eriksson a sledoval moje reakce.

„A vaše kancelář tyto praktiky schvaluje?“ zeptal jsem se a v duchu se proklel, že působím tolik prudérně.

„Ale kdepak!“ zvolal komicky s rukou na srdci Eriksson. „Naši konkurenti ano, ale ne Baldur, Furu-
set & Thorberg. Ne, vážně, máme přísný etický kodex. V oboru jsme dokonce přijali v tomhle ohledu zvláštní etickou chartu, čili ruce máme čisté, jak to jen jde. A ujišťuji vás, že ta malá hra, o které mluvím, vždyc-
ky vypadá neobyčejně seriózně. Překvapilo by vás tře-

ba, kolik lidí se zajímá o naši práci. O stanovisko nás žádají poslanci, průmyslníci i urbanisté, nejlépe ještě dřív, než ho vydáme písemně. Snaží se nás tak ovlivnit, aby se váhy přiklonily na jejich stranu. Obecně jsou nejhlasitější ti, kteří mohou nejvíc ztratit nebo získat. Vyslechneme, co mají na srdci – koneckonců sbírat fakta a názory je naše práce. Nikdy však neříkáme, co si opravdu myslíme. Umíte doufám udržet tajemství?“

„Myslím, že ano,“ odpověděl jsem.

„Nejste typ, co rád drbe?“

„Namouduši, ne.“ Mohl jsem dodat, že jelikož mám jen o šest let starší sestru a o otce jsem přišel velmi brzy, sklonů k citovým výlevům jsem byl ušetřen.

„Výborně. Teď k vašemu vzdělání – co jste se naučil na Reykjavické univerzitě? Je to dobrá škola, ne? Furu-set, jeden z našich společníků, tam získal doktorát. To jste možná ani nebyl na světě.“

Několik minut jsem se pokoušel představit své studium v lepším světle, než jaké skutečně mělo. Specializace na teritoriální konflikty, kterou jsem si vybral ve čtvrtém ročníku, mě popravdě předurčovala k environmentálním studiím jen vzdáleně, Erikssonovi to však zřejmě nevadilo. Akademickou půdu rychle opustil a začal mě bombardovat otázkami k aktuální politické situaci a zajímat se o mé názory na tak rozličná témata jako palestinský konflikt, rozpad Sovětského svazu či jaký zájem by měl Island na vstupu do Evropské unie. Potom jsme mluvili o mně, o mých zálibách, chuti cestovat, venkovském původu (pocházím z Húsavíku, rybářského městečka na severu ostrova, kde matka chová ovce). Eriksson se nikdy nespokojil s mými bezprostředními odpověďmi a ostrými, až skoro násilnými komentáři mě naopak systematicky tlačil do obrany. Nejdřív mě ten nezvyklý přístup trochu rozhodil, ale pak jsem se rozhodl odpovídat stejnou mincí a říkat také bez obalu, co si myslím.

Po dvou hodinách, když jsem slíbil, že zítra přijdu na druhý pohovor, mě Eriksson vypakoval z kanceláře. Byl jsem natolik vybuzený, že ještě než jsem dorazil domů, zavolaal jsem z telefonní budky do konzervárny v Siglufjördhuru a odmítl jejich úžasnou nabídku.

Po druhém pohovoru následoval třetí s vedoucím lidských zdrojů a potom čtvrtý s Furusetem, který se se mnou „kamarádíčkoval“, a nakonec nekonečná řada psychologických testů. Eriksson mi pak udělal pevnou nabídku s ohodnocením o třetinu přesahujícím má očekávání. Já si mezitím sehnal nějaké informace a ověřil si, že kancelář platila za jednu z nejserióznějších v Evropě a měla zákazníky po celém světě.

A dnes byl den, kdy jsem oficiálně nastoupil do pracovního života jako vedoucí projektu u Baldura, Furuset a Thorberga. Dmul jsem se pýchou jako páv.

„Tak,“ řekl Eriksson, „teď když je všechno vyřešené, co kdybych vám ukázal pracoviště?“

„To budu rád,“ odpověděl jsem a následoval ho. Tentokrát neměl špatně upravenou košili, ale pásek provlečený každým druhým poutkem.

„Firma sídlí na dvou podlažích,“ vykládal Eriksson, jako by mluvil k posluchárně. „Zde se nacházíme ve čtvrtém, páté je vyhrazeno dokumentaci a archivům. Po levé straně jsou kanceláře společníků. Ti tu teď nejsou. Furuset je v Německu a Baldur v Dánsku. Thorberga moc nevidíte: odchází do důchodu a tráví odpoledne na greenech. Napravo je účtárna a sekretariát. Celkem sedm osob, za chvíli vás představím.“

Za rohem chodby jsme vešli do velké malebné kanceláře.

„Míříme k obchodním zástupcům. Jsou čtyři.“

Naším směrem se otočily tři hlavy. Čtvrtá patřila hezké blondýnce, která mluvila do telefonu, ale pozdravila mě gestem ruky.

„Jenom čtyři?“ podivil jsem se. „To mi na firmu o sto zaměstnancích nepřipadá moc...“

„Přesně o devadesáti čtyřech. Ale máte pravdu, naše prodejní síla není moc velká. Na druhou stranu neprodáváme propisky. Nejmenší smlouva je na stovky tisíc dolarů. Navíc, jak se rychle přesvědčíte, neprodávají jen obchodáči: svou úlohu mají i vedoucí projektu. Když je klient s jejich prací spokojený, využijí toho a přidají mu nášup.“

„Nevím, jestli něco takového dokážu...“

„Samozřejmě že dokážete,“ odpověděl Eriksson a zasuň si košili do kalhot (při vysvětlování si pomáhal nekoordinovanými rozmáchlými gesty, jež opět uškodila jeho zevnějšku). „Uvidíte, stojí to za to. A pak se v tom začnete cítit jako ryba ve vodě. Teď se vraťme do mé kanceláře. Už pro vás něco mám.“

S potěšením jsem se vrátil k čokoládovým křeslům. Eriksson sebral z konferenčního stolku modré desky a sedl si vedle mě.

„Získali jsme tuhle zakázku minulý týden,“ začal. „Je to ideální úkol na zaučení.“

„O co jde?“

„Autonomní stát Grónsko plánuje postavit čističku v Sisimiutu...“

„Myslel jsem, že grónská populace už několik let stagnuje,“ přerušil jsem ho. „Proč potřebují novou čističku?“

Gunnar Eriksson zvedl hlavu od složky a podíval se na mě.

„Dobrý postřeh,“ řekl. „Zdá se, že jsem se ve vás nespletl. Abych odpověděl na vaši otázku – už jednu čističku mají, o něco jižněji v Nuuku, jenže porucha z minulého léta na několik týdnů paralyzovala celý ostrov a nahnala vládě pěkný strach. Jen si to představte: stačí, aby tuleň ucpal nějakou rouru, a zásobování celé země pitnou vodou je mimo provoz. Z důvodů stejně

tak politických, jako sanitárních – voliči v Sisimiutu jsou tradičně levicoví a výstavba závodu přinese řadu pracovních míst – parlament odhlasoval zdvojnásobení filtrační kapacity státních vod. Nikdo si na to stěžovat nebude, a už vůbec ne Baldur, Furuset & Thorberg, jimž to, jen tak mimochodem, vyneslo studii za 130 000 dolarů, která stanovuje ‚ekologické‘ zadávací podmínky pro stavební společnosti.“

„To zní zajímavě,“ řekl jsem, protože mě nenapadl inteligentnější komentář.

Podle toho, jak se na mě podíval, jsem pochopil, že Gunnar neví, zda to myslím vážně. Můj zamýšlený výraz ho zřejmě uklidnil.

„Nenechte se hned unést. Jedná se o skromný úkol, který zaměstná jen tři lidi na dva měsíce. Osobně na něj dohlédnu. Konkrétně máme za úkol načrtnout zadávací podmínky, ad hoc vybrat odborníky – jednoho hydrologa a jednoho krajinného architekta –, a samozřejmě vypracovat celkovou zprávu. Olaf Elangir, je u nás už pět let, bude spolupracovat s hydrologem. Vy budete asistovat krajinnému architektovi Wolfensohnovi při hledání lokality nejšetrnější k životnímu prostředí. Už jsme s ním spolupracovali a má veškerou potřebnou kvalifikaci. Odlétáte ve středu. Zákazník schválil jen jednu letenku, takže v Grónsku ztvdnete dva měsíce. Je to problém?“

„Vůbec ne,“ řekl jsem.

„Víte to jistě?“ zdůraznil Eriksson. „Nemáte žádnou přítelkyni, která by si ze zoufalství podřezala žíly nebo mi přišla ztropit skandál do kanceláře?“

„Nikoho, kdo by nedokázal přežít dva měsíce mé nepřítomnosti,“ potvrdil jsem a dělal, že jsem zapomněl na slíbenou návštěvu mámy v Húsavíku.

„Výborně. Olaf vám do středy připraví nějakou literaturu o Grónsku a vybere vám z archivu některé podobné projekty. Máte otázky?“

„Ne, je to naprosto jasné. Těším se, až vyrazím.“

„A já na to, až uvidím, jak vám to jde. Hodně si od vás slibujeme, Slive.“

Zatímco jsem se obtížně vymaňoval z křesla, Eriksson zavolal svoji asistentku Margret a požádal ji, aby mě dovedla do mé kanceláře.

Jestliže jsem si při zmínce o „vlastní kanceláři“ dělal nějaké iluze, pak jsem je rychle ztratil při pohledu na kumbál s dveřmi z matného skla, odkud vedlo, jako zázrakem do přístavu, jediné miniaturní okno. Ač jsem, zejména po Erikssonově přijetí, čekal něco lepšího, pochopil jsem, že by nebylo vhodné, abych si na pracovní podmínky stěžoval. Zřízenec, který mi přišel místnost odemknout, mě pozdravil kývnutím hlavy a významně mi sdělil, že tam strídám Lenu Thorsenovou. Chvíli jsem si to jméno převaloval v hlavě. Měl jsem znát Lenu Thorsenovou? Byla snad autorkou nějakého zásadního pojednání o vztazích mezi Reykjavíkem a zbytkem ostrova? Naštěstí mi přišla na pomoc Margret.

„Lena přišla ze stejné univerzity jako vy. Byla skvělým členem týmu, možná nejlepším, jakého jsme kdy přijali. Přeju vám stejný úspěch.“

„Co se s ní stalo?“ zeptal jsem se. Nostalgická aura, do níž ji oba halili, nevěstila podle mě nic dobrého.

„Minulý měsíc odešla. Našla si jinou práci, mnohem lépe placenou, v Německu.“

Zřízenec zatím zkoušel jeden po druhém klíče svého svazku. Vzpomínám si, že mě napadlo, zda nepředstírá, že nemůže najít ten správný, aby co možná nejvíc oddálil chvíli, kdy znesvětím útočiště Leny Thorsenové.

2

Řekněme si to bez obalu, letecké společnosti se o Grónsko neperou. V té době měla pouze tři tamější letiště (Kangerlussuaq, Thulé a Narsarsuaq) dostatečně dlou-

hé přistávací dráhy, aby mohla přijmout tryskové letouny. To ovšem nepředstavuje větší problém vzhledem k ještě větší vzácnosti jiného zdroje: cestujících toužících vyrazit do Grónska.

Byli jsme domluveni, že se s německým krajinným architektem Hansem-Peterem Wolfensohnem sejdeme v Reykjavíku. Odtud jsme měli nasednout na křehký dvoumotorák, přidělený Grónským parlamentem, a dopravit se do Sisimiutu. Během více než tříhodinového letu jsem měl možnost se s Wolfensohnem seznámit. Byl to statný chlapík s velkým břichem a hustým světlým plnovousem. Projevil obrovskou velkorysost, když se dozvěděl, že teprve začínám.

„Nováček!“ zvolal. „Skvělé! Máte štěstí, začínáte zlehka.“

„Proč myslíte?“

„Přemýšlejte chvíli. Máme se ujistit, že nová čistička nebude mít žádný negativní vliv na životní prostředí. Životním prostředím se obvykle myslí fauna, flóra a obyvatelstvo. Nejdříve fauna. Myslíte si, že Sisimiut je vyhlášený svou neuvěřitelnou biodiverzitou? Kromě několika medvědů a sobů asi nikoho nevyrušíme. A flóra? Podle mě toho moc zeleného na ledu neroste. No a co se týče obyvatelstva...“

„Mohli bychom postavit čističku pro každého obyvatele a ještě by zbylo místo...“, doplnil jsem ho.

„Správně, pochopil jste. Ne, vážně, nedělám si o vás starosti.“ Na to uchopil lahev whisky a dlouze zkoumal etiketu. Zřejmě našel, co potřeboval, protože si nalil tři čtvrtě sklenky a nechal místo akorát na dvě velké kostky ledu navrch. Naznačil míchání.

„Měl byste udělat to samé a pít, dokud je čas. Kdoví, jestli Laponci znají kořalku.“

Přijal jsem jeho výzvu a nechal si pro sebe, že Laponci žijí na severu Skandinávie a do Grónska nikdy nevkročili. Bylo zbytečné přicházet o sympatie člově-

ka, s nímž budu následující dva měsíce trávit dvanáct hodin denně. Wolfensohn se ostatně ukázal jako skvělý spolucestující. Celý zbytek letu mi líčil své nejmalebnější služební cesty. Ještě před příletem jsem se přesvědčil o dvojím: zaprvé, že mě Gunnar svěřil do dobrých rukou, a zadruhé, že stejně jako skoro všemu ostatnímu vládnou světu environmentálních studií peníze.

O Sisimiutu se toho moc říct nedá. Kdyby pilot neohlásil, že se destinace blíží, pravděpodobně by mě nenapadlo, že těch pár baráků rozestých po přímořském ledu představuje druhé největší grónské město. K mému velkému překvapení nebyla zima (desátého září bylo 0°) a pilot nám potvrdil, že do půlky září tu sněží málokdy. „Potom je to jiný problém,“ řekl pobaveně, „málokdy přestává sněžit do poloviny června.“ Dostalo se nám téměř oficiálního přivítání. Po vážném stisku ruky nás starosta Sisimiutu naložil do starého volva parkujícího u přistávací dráhy. O čtyři minuty později jsme převzali hotelový pokoj (útulný v oproštěném stylu) a sotva půlhodinu po přistání jsme byli na jednání městské rady. Obchody v Grónsku odsypají.

A to natolik, že jsme už po jednání věděli, s čím máme počítat. Nikdo na naše závěry nečekal. Lokalita byla vybrána dávno. U piva, jež jsme si toho večera dali v centru (neboť ohnivá voda dorazila i do Grónska), Hans-Peter trochu hořce prohlásil, že rozhodnutí pravděpodobně padlo ještě před hlasováním v parlamentu. O něco později jsme se dozvěděli, že dotčený pozemek patří synovi starosty. To, že se nachází uprostřed Sisimiutu, zatímco závod mohl krásně splynout s prostředím průmyslové zóny v Novgatiru, nechávalo naše partnery, spekulující raději o výši náhrady za vyvlastnění, naprosto chladnými. První náměstek se nám ani nesnažil tajit, oč v naší zprávě půjde: čím víc vychválí lokalitu v rámci města, tím menší bude mít parlament zábrany, aby uvolnil významné subvence.

Musím říct, že v tu chvíli jsem to skouzl. Nebyl jsem úplný blbec ani tehdy a Gunnar nezapomněl zdůraznit, že naše úkony mají finanční dopady, jež nemáme posuzovat. I bez posuzování mě však neotesaná upřímnost radních Sisimiutu šokovala něčím, co mi na patře zanechávalo pachut'. Navíc mi představa toho dvouměsíčního pobytu v zemi Eskymáků přišla najednou nadlidská. Naštěstí se mě Wolfensohn, který už měl horší zkušenosti, snažil úspěšně rozveselit. Začal ironickou úvahou o samotném pojmu náhrady za vyvlastnění v zemi dosahující rozlohy dvou třetin Indie a obývanou sotva 50 000 lidmi a dodal: „Nikdo naši zprávu nebude číst, a přesto dostaneme zapláceno. Užijme si čas, který tu máme. Každý den člověk nemá možnost brázdit Grónsko na princeznin účet.“

A že jsme ho zbrázdili. Za necelý týden jsme si potvrdili, co Hans-Peter předvídal. Že totiž lokalita zvolená pro výstavbu nové ČOV sice nebyla nejlepší, ale nepředstavovala žádné nebezpečí pro životní prostředí. V případě negativního dopadu to zaplatí dánští daňoví poplatníci (Grónsko je oficiálně dánskou administrativní jednotkou), a jak mě po telefonu upozornil Gunnar, když jsem mu zavolal naše závěry, ti nebyli našimi zákazníky. Jakmile jsme tuto důležitou část své mise měli za sebou (oproti harmonogramu s pětítýdenním předstihem), obhájili jsme si touhu po troše turistiky tím, že musíme vyhodnotit další lokality. Při pomýšlení, že bychom mohli objevit místo příhodnější než centrum Sisimiutu, starosta zpanikařil a snažil se nám náš úmysl vymluvit, ale Hans-Peter ho umlčel málo skrývanými výhrůžkami, že požádá o rozhodnutí předsedu parlamentu. Na to se radní opatrně stáhnul, a navrhl dokonce, že cestu zorganizuje.

Vyrazili jsme po západním pobřeží, jehož led se, když se Baffinovo moře v zimě ocitá v ledovém sevření, rozšiřuje a na jaře zase zužuje o celé kry, jež se uvolňují

a vzdalují směrem ke kanadským břehům. Cestou přes Asiaat, Ilulissat, Uummannaq a Upernavik a další obce, jejichž jména jsem si snadno pamatoval, zatímco Hansu-Peterovi nejenže neutkvěla, ale nedokázal je ani napsat, jsme navštívili několik konzerváren, z nichž jedna měla obchodní smlouvu se společností ze Siglufjördhuru, kam jsem málem nastoupil. Ještě dnes přemýšlím o tom, jaký směr mohl nabrat můj život, kdybych býval zvolil průmysl rybích konzerv.

Všude, kudy jsme projížděli, nás vítali jako krále. Jiní lidé než Inuité jsou nad polárním kruhem vzácní, a ještě vzácnější jsou tady ti, kteří s domorodci sdílejí po několik dnů (nebo spíš nocí, protože už v tuto roční dobu se slunce ukazovalo nepřetržitě nanejvýš na tři čtyři hodiny) život. S lehkým zklamáním jsem zjistil, že Inuité nebydlí v iglú a používají je jenom jako přechodná bydliště během svých dlouhých loveckých výprav. Nyní žili v dřevěných domcích financovaných vládou. Muži z jedné vesnice na polárním kruhu nás pozvali na třídní lov tuleňů. Musím přiznat, že jsem naivně čekal, že budeme tuleně pronásledovat po ledovém pobřeží. Zato jsem se dozvěděl, že mroži se spíš loví do sítí rozložených na břehu, než honí, i když někteří puristé dál vrhali harpuny do kruhových děr po savcích plavajících pod ledem.

Znal jsem Sever, teď jsem poznal daleký Sever. Sám se považuji za člověka zvyklého na úskalí zimy, ale viděl jsem tam rozesmáté ženy čelit vánici při -25°C a jejich děti, vedoucí stáda sobů na ledovec s odhalenými rukama a ušima.

Jak jsme pokračovali na sever, hustota obyvatelstva klesala. Půlnoční polovina ostrova připomíná takříkajíc poušť s významnou výjimkou letecké základny v Thulé, vybudované v padesátých letech a obývané třemi tisíci americkými vojáky, což je 6 % grónské populace. Když místní důstojník vychvaloval přínos základny světové

klimatologii, skoro by člověk zapomněl, že Thulé zastřešuje nejsofistikovanější protiraketové detekční systémy na světě a její stíhačky mohou dosáhnout Ruska za méně než dvě hodiny. Uchlácholili jsme se vyjížděnou na saních po národním parku na severovýchodě, kde vrstva ledu přesahuje dva kilometry a kde leží poslední skutečně autentické inuitské vesnice.

I nejlepší chvíle končí. Po třech týdnech jsme se museli vrátit do Nuuku, kde nás očekával Gunnar Eriksson na druhou a oficiálnější část mise. Sešli jsme se s ním v Hans Egede Hotelu, v nejlepší (a možná jediném) hotelu ve městě, kde si nechal přidělit nejkrásnější pokoj. Když nás spatřil s mastnými vlasy, rozježenými vousy a špinavými kabáty, vypadal zděšeně a okamžitě nás odeslal do sprchy a do sauny (v oblibě sauny Islandané téměř překonávají Finy). Necharakterizoval bych se jako materialista, ale musím přiznat, že toho večera jsem si horkou sprchu vychutnal.

V Nuuku žije asi 13 000 obyvatel. To z něj dělá v grónském měřítku nepochybně megapoli, ale nikdy bych nevěřil, že někdy navštívím hlavní město osmkrát menší než v mojí vlasti. Nuuk je především administrativní sídlo, kde se nacházejí všechny oficiální budovy země. Gunnar mi dovolil, abych ho doprovázel na všechna jednání, která tam měl, zatímco Hans-Peter zůstal v hotelu a psal svoji zprávu. V této fázi měly naše schůzky jediný cíl: zpečetit volbu lokality čistírny a připravit Baldurovi, Furusetovi & Thorbergovi výhodnou pozici pro vyjednávání budoucích lukrativních zakázek, tedy jak to přede mnou Gunnar dříve nazval – „nášupu“. Za týden jsme navštívili čistírnu v Nuuku – tu, díky jejímuž loňskému výpadku jsme tu teď byli –, sešli jsme se s nejvyšším hodnostářem země Larsem Emilem Johansenem, jenž se mě dlouze vyptával na mé zážitky z cest po zemi Inuitů, a konečně s vysokým komisařem zastupujícím na ostrově dánskou královnu, který nám

mezi řečí svěřil, že dánské hrabství Bornholm by mohlo do budoucna potřebovat naše služby při vytyčení trasy dálnice. Gunnar si informaci poznamenal a zavolał do kanceláře v Reykjavíku, aby ji předal obchodnímu zástupci. „Studie za 300 000 dolarů,“ slyšel jsem, jak říká do telefonu, „nebo jsem neschopný.“

Téhož dne došlo k prvním událostem v dlouhé řadě, jež měla obrátit můj život naruby. Ležel jsem na pokoji a pročítal si předběžnou zprávu, kterou mi pro informaci předal Gunnar a již chtěl předložit parlamentu. Přelétl jsem úvodní stránky vytyčující obecný rámec projektu, načež mě zarazil jeden odstavec. Gunnar v něm psal, že obyvatelé Skjoldungenu nedávno přestali lovit tresky a přeorientovali se na výnosnější těžbu thoria. Skjoldungen je vesnice na jihovýchodě země trochu jižněji než fjord Gyldenloves. Během našeho výletu na saních jsem tam přespal. A byl jsem si jistý, že jsem tam jedl sušenou tresku, o níž můj hostitel pyšně tvrdil, že ji ulovil minulé léto. Kromě toho jsem dlouze hovořil s jeho synem hovořícím dobře anglicky; ani jednou se nezmínil o thoriu. Zavolał jsem Gunnarovi interní hotelovou linkou a sdělil mu to. Odpověděl, že mu museli dát špatné informace, a dodal, že na tak krátkých misích není vždy čas si zdroje ověřit. Slíbil, že chybu opraví, a vyzval mě, ať pokračuju v četbě a nahlásím mu případné další nesrovnalosti. O pár stránek dál jsem narazil na další nepřesnost: ČOV v Nuuku neotevřeli 19. února 1982, ale 23. března téhož roku. Zapamatoval jsem si datum z pamětní desky u vchodu do budovy, neboť ten den měla narozeniny moje sestra Mathilde. Gunnar vzal tuto druhou chybu na vědomí a tím to skončilo. V tu chvíli jsem samozřejmě těmto drobným omylům nepřikládal žádný zvláštní význam.

O osm dní později jsem si svůj raport vyměnil s Olafem Elangirem. Ačkoli jsem si už nějakou dobu nedělal

žádné iluze o dopadu naší zprávy, považoval jsem za věc cti poopravit Wolfensohnovy závěry. Dobrák Hans-Peter – jako správný expert, jehož by nikdy nenapadlo kousat do ruky, jež ho živí –, na třiceti stránkách rozvíjel důvody, proč doporučit výstavbu čistírny odpadních vod v centru Sisimiutu. Když jsem po něm text četl, nemohl jsem si zabránit, abych nevypíchl nevýhody takového řešení: kdokoli si dá tu práci a přečte si mou zprávu aspoň trochu pozorně, pochopí, že naše závěry vycháze-ly z úvah, které neměly s ekologií nic společného. Toto pomyšlení přinášelo mému svědomí drobnou úlevu.

Olafova hydrologická zpráva tak polemická nebyla. Je pravda, že z čistě technického hlediska nebyl žádný velký rozdíl, zda se čistírna postaví v Sisimiutu, nebo v Novgaturu. Ceny stavebních prací byly v Grónsku obecně tak vysoké, že jakákoli snaha škodlit na technické kvalitě projektu by byla trochu směšná. Nová čistírna měla uplatnit nejnovější poznatky v oblasti klimatizace a zpracování kalů. Jediná skutečná potíž byla s ledem, který několik měsíců v roce znemožňoval odtok vyčištěné vody za obvyklých podmínek. Autory projektu napadlo, že nechají potrubí ústit o dost dál dvacet metrů pod úroveň moře. Olaf a hydrolog, jenž ho doprovázel, toto řešení schválili.

Mou pozornost však upoutal jeden detail zprávy. Olaf psal, že oslava desátého výročí zprovoznění ČOV v Nuuku proběhne 19. února. Když jsem se ho zeptal, z jakého zdroje vychází, odpověděl, že informaci získal z obecného rámce, který k projektu vypracoval Gunnar Eriksson. Chvíli jsem si myslel, že jsem se spletl. Šáli-la mě zřejmě paměť – Gunnar si po našem rozhovoru datum prověřil. Přesto jsem si druhý den, kdy jsem se k čistírně v Nuuku vrátil, potvrdil, že smysly mi fungují správně. Deska visela nad recepčním pultem a oznamo-vala: „Tuto čistírnu odpadních vod slavnostně otevřel

starosta Godthaabu (Nuuku v dánštině) Poul Effelman společně s předsedou dánské vlády panem Ankerem Jorgensenem 23. března roku 1982.“ Upozornil jsem na chybu Olafa, který to vzal na vědomí. Naše mise končila a už to nemělo valný význam.

Poslední večer jsme strávili u Gunnara v apartmá hotelu (kam se mu podařilo přestěhovat všechny své věci, jakmile se uvolnilo) dokončováním zprávy a ukusovali sendviče, které nám dodala pokojová služba. Coby nejmladší člen týmu jsem seděl u počítače – staříckého IBM Thinkpadu – a zanášel poslední úpravy, jež mi diktovali Gunnar s Olafem. Když jsem došel k místu týkajícímu se čistírny v Nuuku, odvážil jsem se a chybu v datu opravil, aniž bych na to upozornil kolegy. Kolem půlnoci jsem konečnou verzi zprávy vytiskl a šli jsme všichni spát: Gunnar na své lože římského vladaře, Olaf a já do spartánštějších postelí.

Prezentace proběhla hladce. Všichni se tvářili, že je pro ně naše zpráva novinkou a že nám visí na rtech. Předseda parlamentu nám poblahopřál k záslužnosti naší práce a popřál nám šťastný návrat. Práce měly začít v létě po výběru stavební firmy, která uskuteční naše zadávací podmínky. Dvumotorák, jímž jsme přiletěli, nás ještě večer dopravil i do Reykjavíku. Po mém příslibu, že spolu zůstaneme v kontaktu, se Hans-Peter Wolfensohn vrátil do Bonnu. Viděl jsem, jak si do brašny strká placatku whisky, možná ze strachu, že v Německu během jeho nepřítomnosti zakázali dovoz kořalky.

3

V autobuse, jenž mě v pondělí ráno vezl do práce, jsem si tu dvouměsíční misi vyhodnotil celkem pozitivně. Nikdy jsem vlastně neměl pocit, že pracuju, objevil jsem nové kraje, setkal se spíše s milými lidmi. Plat

jsem měl dobrý, dokonce skvělý, vezme-li se v úvahu, že mi kancelář všechno hradila.

Sekretářky vypadaly doopravdy potěšeně, že mě zase vidí. Bylo sotva 8.30 a všichni se už činili, jako by na našich environmentálních studiích záviselo přežití zeměkoule. Vzpomínám si, že když jsem otvíral dveře do svého kumbálu, pomyslel jsem si, že jsem udělal správně a že u Baldura, Furusetta & Thorberga nějaký čas pobudu.

Moje nadšení nemělo dlouhého trvání. Na stole na mě čekal výtisk zprávy, který jsme předali do parlamentu, a v ní zasunutá kartička od Gunnara se slovy: „Doufám, že na tuto první misi budete vzpomínat v dobrém. Na této zprávě máte každopádně velký podíl.“ To se tedy trefil. Pod vizitkou, již, jak jsem si byl okamžitě jist, položil schválně právě tam, se nestoudně táhla první věta zprávy: „Téměř deset let po dokončení ČOV v Nuuku (uvedené do provozu 19. února 1982) nadchází, jak se zdá, chvíle, kdy by Grónsko mělo uvažovat o výstavbě další.“ Nikdy nezjistím, co to do mě v tu chvíli vjelo, ale zaklel jsem tak, že to museli slyšet až na recepci.

Myslím, že mě Gunnar Eriksson očekával. Rozhodně tedy nevypadal překvapeně, když jsem se vrátil do jeho kanceláře s rozhněvaným výrazem a zprávou v ruce. Odložil si už sako a přivítal mě doslova srdečně.

„Strávil jste příjemný víkend, Slive? Díval jste se včera na hokej?“

„Děláte si ze mě legraci, Gunnare? Co to má znamenat?“

„Klídek, chlapče. O čem to mluvíte? Nemáte rád hokej?“

Očividně si ze mě utahoval. Vybuchl jsem: „Víte moc dobře, o čem mluvím! O té chybě v datu otevření čistírny v Nuuku. Dal jsem si tu práci, že jsem ho třikrát

opravil: v předběžné zprávě, v Olafově zprávě a ve čtvrtek večer v hotelu. V dokumentu, který jsem vytiskl o půlnoci, nebyla. A teď se najednou objeví v konečné verzi. Děláte to naschvál, či co?“

„Samozřejmě že to dělám naschvál. Snad si nemyslíte, že jsem tak hloupý nebo podlý, že bych to po vás třikrát změnil a přitom dobře věděl, že máte pravdu.“

Zůstal jsem stát s otevřenou pusou: můj šéf, jeden z nejdůležitějších lidí agentury, mi právě přiznal, že vědomě sabotoval moji práci.

„Slive,“ pokračoval a podíval se mi do očí, „musíme si něco vyjasnit. Ale ze všeho nejdřív vězte, že tu zprávu, kterou máte v rukou, jsem v pátek do parlamentu nenesl. Je to exemplář, který jsem vytiskl speciálně pro vás. Víím, že vám to leží na srdci, znám vaši svědomitost.“

„Jistě je větší než ta vaše.“

Jakmile jsem tato slova vypustil z úst, věděl jsem, že jsem přestřelil. Eriksson nemohl takové poznámky od třiaadvacetiletého kluka tolerovat. A přesto nedal najevo žádnou rozmrzelost, a naopak mě pozoroval jako milosrdný kněz mladého výrostka, jenž se rouhal v domu Páně. Uchopil stříbrnou krabičku v kapse u košile a vyndal z ní cigaretu, kterou si rozvážně zapálil, ale nespouštěl mě přitom z očí. Potom usedl do jednoho z křesel v barvě čokolády a gestem mě vyzval, abych učinil totéž. Mechanicky jsem poslechl, proti své vůli hypnotizován jeho žoviálností.

„Vážně si to myslíte, Slive? Viděl jste mě dva měsíce pracovat. Vážně věříte, že jsem odvedl špatnou práci? Mohli bychom vzhledem k období a prostředkům, které jsme dostali k dispozici, vypracovat lepší studii? To si, upřímně, nemyslím.“

„Byla by ještě lepší bez chyb, na nichž trváte, přestože jsem vás na ně upozornil.“

V rozletu mě přerušil hvízdot konvice. Gunnar ji klidně, jako bych už odešel, vytáhl ze zásuvky, popadl šálek z jemného porcelánu a zalil si ostružinový čaj. Ochutnal nálev špičkami rtů a musel mu připadat moc horký, protože položil šálek před sebe.

„Upřímně, Slive, co záleží na tom, jestli tu čistírnu otevřeli 19. února, nebo 23. března?“

„Pro mě to je rozdíl.“

„A jaký, prosím vás?“

„Rozdíl, jaký vidím mezi pravdou a lží.“ Jakmile jsem ta slova vyřkl, neubránil jsem se pocitu jejich nabubřelosti.

„Prosím vás! Hned tak velká slova! Neboť vy víte, kde je pravda, že?“

„Řekněme, že umím číst. Deska v hale mluví jasně.“

„To je váš jediný důkaz? Deska, kterou by vám pohřební služba vyryla za hodinu?“

„Co tím chcete říct? Popíráte, kdy tu čistírnu otevřeli?“

„Hernajs, dejte mi už s tou čistírnou pokoj!“ zvolal a vysoukal se z křesla a odhalil přitom chlupaté břicho. Uklidnil se po doušku čaje.

„Zkusím vám to říct jinak. Pripusťme, že čistírnu v Nuuku skutečně otevřeli 19. února 1982 – zdůrazňuji, pripusťme – a vy byste měl někoho přesvědčit, že se tak stalo 23. března. Co byste udělal?“

„Co to je za otázku?“

„Ano, čistě řečnická, uznávám. Ale to je jedno, odpovězte.“

„No, určitě bych nejdřív vyměnil desku.“

„A jak? Neříkejte, že byste přišel do recepce s novou deskou v podpaží a řekl, že ji jdete vyměnit...“

„Jistěže ne. Předpokládám, že bych našel záminku. Tvrdil bych, že mě vyslalo správné ústředí, abych zkontroloval upevnění desky. Sundal bych ji ze zdi,

prohlédl ji a pak ji vyměnil za druhou, kterou bych si přinesl v tašce.“

„Ano, ale pokračujte,“ vybídl mě Gunnar. Jeho čaj musel nyní být akorát, protože ho usrkával a přitom mě zespuďu pozoroval.

„Ale k čemu to všechno?“

„Nepřemýšlejte proč. Zatím jde o to jak.“

„U desky bychom zůstat nemohli. Místní tisk jistě o události referoval. Museli bychom najít vydání z toho dne v archivech městské knihovny.“

„A je to, vždycky lidi napadne jako první tisk!“ zvolal Gunnar. „Jako by bylo těžké stopit noviny z knihovny v Nuuku a vyměnit je za skoro stejné... To je přece hračka! Hlavně v Grónsku, v jedné z mála zemí na světě, kde mají jedinou knihovnu. Ačkoli... Možná posílají jeden výtisk svého plátku do Kodaně. Vlastně určitě. Prověříme.“ Úplně se ztratil v myšlenkách. Nakonec navázal: „Ne, Slive, v tom potíž není. Spočívá v oněch nesčetných detailech, které nemůžeme ovlivnit: vzpomínky místních, dopis, v němž ředitel čistírny pyšně vykládá matce, že si potřásl rukou s premiérem, výplatnice z února 1982, kterou si hlídač pečlivě uschoval, aby měl doklad pro správu sociálního zabezpečení, podrobné faktury za telefon, které si šéf vyžádal, aby mohl umlčet nevybíravého zaměstnance. Věřte mi, nepouštěl bych se do takové operace bez rozpočtu deseti organizačních složek a aktivního přístupu aspoň tří center.“

„Ale o čem to mluvíte?“ Najednou se mě zmocnil pocit, že se propadám do paralelní reality. Přesto jsem oknem stále viděl joly, které se houpaly ve starém dobrém reykjavickém přístavu.

„O tom, Slive, že pokud bych chtěl vyměnit inaugurační desku té pitomé čistírny, mohl bych. Stálo by mě to čas a dost peněz, ale dokázal bych to. Pěkná výzva, ne?“

„Možná,“ připustil jsem, ale nevěděl, zda mluví vážně. „Gunnare, kam tím míříte?“

Dolil si čaj a tentokrát nabídl i mně, gestem jsem však odmítl.

„Chci tím říct, Slive, že bychom se spolu mohli pobavit. Pochopitelně bychom nezůstali u bezvýznamností, jako jsou data inaugurací. Vzpomínáte si na Skjoldungen? Tu mou historiku o thoriu nepřijali špatně. Je to radioaktivní kov, který lze použít na výrobu jaderné energie. Zjistil jsem si, že prakticky veškerá jeho produkce pochází z Indie a Austrálie. Při ceně, za jakou se obchoduje tuna na světovém trhu se surovinami, mám za to, že váš lovec tresek brzy vymění své sítě za krumpáč a síto. Je to jen otázka let, možná měsíců. Někdy jen předbíháme skutečnost.“

„My? Hraje vás tu malou hru víc?“

„Namouduši, ano. Divil byste se, kolik vašich kolegů se tomu věnuje.“

„Kdo například?“

„Koho znáte? No, třeba už jenom Elangir...“

„Olaf Elangir? Vážně, Gunnare, žertujete?“

„Pozoruhodné, vidíte?“ řekl Gunnar zamyšleně. „Kdo by řekl, že se z toho chlapce stane během pěti let mistr falzifikace? Je to prosté, u něj nikdy nevíte. No tak, Slive, přidáte se k nám? Jsem si jistý, že byste byl skvělou posilou...“ Pozoroval jsem teď Gunnarův výraz, jako by na tom záležel můj život. Bylo možné, že mluví vážně? V očích měl jiskru, kterou vidáme u bláznů či kazatelů.

„Ale vždyť nevím nic o tom, co děláte. Řekněte mi trochu víc.“ Ihned jsem pochopil, že mě nachytl a já vyslovil, nač čekal, protože okamžitě reagoval:

„Á, vzbudil jsem vaši zvědavost, zdá se. Ale pro dnešek toho bylo dost. Běžte domů, tenhle týden pro vás nic zajímavého nemám. Všechno to ještě probereme příští pondělí.“

„Ale musím přece pracovat,“ protestoval jsem. „Máme tu případy...“

„Ne, vážně, nic pro vás nemám. Ostatně jste teď tvrdě pracoval dva měsíce, týden dovolené vám udělá moc dobře.“

Eriksson se zvedl, aby naznačil, že rozhovor skončil. Bylo tři čtvrtě na devět a neměl jsem ani čas sundat si kabát. Gunnar mě doprovodil až na odpočívadlo a stiskl tlačítko výtahu, jako by se chtěl ujistit, že opravdu vypadnu. Zatímco se za mnou zavíraly dveře výtahu, uvědomil jsem si, že jsem si na stole zapomněl noviny a nepřečetl si sportovní stránky.

Řekl to jasně. Měl jsem týden na rozmyšlenou. Ale čeho?

4

Druhý den po našem rozhovoru jsem se vracel ze supermarketu, kde jsem byl něco nakoupit. K mému překvapení ležel v chodbě vedle rohožky před mým bytem mokrá deštník. Sotva jsem odemkl a otevřel dveře, ozval se z gauče v obýváku hlas.

„Haló, Slive, zdravím vás!“ zahalekal Gunnar Eriksson, jakoby překvapen, že vcházím do svého bytu.

Pocítil jsem jistou úlevu, že se tím věcí urychlí. Posledních čtyřiaadvacet hodin mě zvědavost doslova šířala. Celý předchozí den jsem bojoval s pokušením vrátit se do kanceláře a vytáhnout z Erikssona, co má za lubem. A výjimečně jsem špatně spal. Tomuto znamení jsem se časem naučil naslouchat víc než jakémukoli jinému.

Gunnar četl noviny, jež jsem nechal na kuchyňském stole. Jeho gesta byla očividně do detailů pečlivě vypočítaná. Chtěl, abych věděl, že ke mně může kdykoli přijít, a přestože si se mnou dohodl schůzku na příští týden, že jen on sám rozhoduje o tom, kdy spolu bu-

deme mluvit. Rozhodl jsem se nicméně jeho názorné vloupání přejít, začal ukládat nákup do lednice a zeptal se, jestli si dá něco k pití.

„Čaj neodmítnu. Obávám se, že se vším tím deštěm a zimou, co přichází, jsem něco chytl.“

Takže Gunnar se mi přišel svěřit se svým zdravím. Je-li tomu tak, pak já téma nezměním.

„Ano, myslím, že nás čeká krutá zima.“

„Možná vás potěší, že komise pro architekturu grónského parlamentu včera odpoledne schválila naše zadávací podmínky. Tím se skvělý úspěch naší mise završuje.“

„To mě opravdu těší,“ odpověděl jsem tónem, který naznačoval pravý opak.

„Asi si nemyslíte, že jsem vám sem přišel vykládat o počasí.“

„Ne?“ řekl jsem a zvedl obočí. „A o čem tedy?“

„O vás, Slive,“ odpověděl a předstíral, že ignoruje drzost patrnou v mých slovech. Pečlivě složil noviny a položil je před sebe. Čekal jsem, co bude dál, opřený o zeď obývacího pokoje, pokynul mi ovšem, abych se posadil.

„Slive,“ začal, když jsem poslechl, „chystám se vám prozradit řadu věcí, které by vám mohly docela změnit život. Víím, že se zlobíte, ale jestli se ve vás nemýlím, vyslechnete mě pozorně a bez předsudků. Hlavně vás ve vašem vlastním zájmu žádám, abyste mě přerušil, pokud v nějakém okamžiku usoudíte, že nechcete slyšet víc.“

Vážnost, již dodal svému hlasu, mi bránila ho přerušovat.

„Můžu se na vás spolehnout, Slive?“ navázal a podíval se mi zpříma do očí.

„Ano, Gunnare. Jsem zvědavý, co mi řeknete.“

„Dobrá. Vězte tedy, že u Baldura, Furuseta & Thorberga je několik mužů a žen, pro které jsou environ-

mentální studie jenom zástěrkou. Olaf Elangir, já a několik dalších, jejichž jména zatím nepotřebujete znát, ve skutečnosti pracujeme pro tajnou mezinárodní organizaci. KFR – tak se jmenuje – operuje na všech pěti kontinentech a ve více než stovce zemí. Reykjavická pobočka má status buňky. Nad buňkami jsou sekce a ty zase odpovídají centrům. Poslyšte, nevaří se vám už voda?“

Odběhl jsem vypnout hořák pod konvicí. Musela pískat už pěknou chvíli, neboť jsem se spálil o držadlo. Připravil jsem nám oběma šálek čaje a rychle se vrátil na své místo.

„Čím se KFR zabývá?“ zeptal jsem se.

„Agenti KFR,“ odpověděl, zatímco luhoval ve vodě sáček, „vymýšlejí zcela věrohodné scénáře, které poté uvádějí v život, přičemž překrucují existující zdroje, případně vytvářejí úplně nové. Jinak řečeno mění realitu. Nemáte náhodou med? V čaji je skvělý na bolest v krku.“

„Ne, Gunnare, nemám med,“ odpověděl jsem a neskrýval své rozladění, „a váš krk je mi upřímně ukradený. Dejte mi nějaký příklad takového pozměnění reality.“

„To je smůla, hrozí, že přijdu o hlas,“ okomentoval to Gunnar, jako by mi tyto vyhlídky měly připomenout, kde skrývám své zásoby medu. „Řekněme, že daná mise by mohla spočívat ve zfalšování inaugurační desky nuucké čovky. Jak jsem vám říkal včera, taková mise by byla snadná: stačilo by vyměnit desku, vytisknout pár nových exemplářů místních novin a hotovo.“

„Ale k čemu by to bylo?“

„V tomto konkrétním případě k ničemu. Je to jenom příklad toho, jak pracujeme. Plán by nikdy nepovolil tak směšnou misi.“

„Plán? Jaký Plán?“

„Plán je orgán KFR, který určuje hlavní strategické směřování naší činnosti. Jeho priority se proměňují. Letos podporuje zakládání nových malířských škol, loni po nás chtěl potlačit původní africkou mytologii. Někdy je souvislost se současností patrnější. Například koncem padesátých let pracovali naši předchůdci na dobývání vesmíru: jak přimět mocnosti, aby utrácely víc v oblasti, jíž se deset let předtím nikdo netrápil?“

„Promiňte,“ přerušil jsem ho, „chcete snad říct, že když Armstrong stanul v roce 1969 na Měsíci, mohlo za to KFR?“

„Ovšemže ne, tak jednoduché to nikdy není. Ta myšlenka už visela ve vzduchu a Američani by ji dříve či později uskutečnili. Ale kdybychom spolu šli víc do hloubky, dokázal bych vám s pomocí dokumentů, že díky několika výjimečným agentům se to, co mělo trvat dvacet let, povedlo za deset.“

„Ten Plán, o kterém mluvíte, jaké má cíle? Přiznám se, že mezi africkými mýty a dobýváním vesmíru těžko hledám společnou linku.“

„Asi vás zklamou, Slive, ale k informacím této úrovně nemáte povolení.“

„Počkejte, Gunnare, chcete mě naverbovat do organizace, jejíž poslání mi odmítáte sdělit?“

„Ano, přesně o to se teď snažím. Abych vám to řekl rovnou, nejsem oprávněn vám toho dnes prozradit víc. Například vám neřeknu, kdo KFR řídí, ani kdy bylo založeno.“

„Co znamená zkratka KFR? Aspoň to mi říct můžete?“

„Obvykle přijímané vysvětlení je ‚Konsorciium pro falzifikaci reality‘, ale popravdě, nikdo to neví jistě.“

„Jde o americkou organizaci?“

„Nebo francouzskou, švýcarskou, kanadskou, africkou... Netuším, vážně.“

„Ale Gunnare, jak můžete pracovat pro někoho, o kom skoro nic nevíte?“

„To je relevantní otázka a mnohokrát jsem o tom přemýšlel. Ale zeptejte se sebe, co jste vy znal v souvislosti s Baldurem, Furusetem & Thorbergem, když jste přijímal mou nabídku práce. Jména společníků? Firemní brožuru? Víc toho jistě nebylo. A přesto jste na základě těchto skromných údajů usoudil, že neriskujete mnoho, pokud se k nám přidáte, a že tu máte velkou šanci k osobnímu rozvoji. Stejně tak je tomu se mnou a s většinou členů KFR. Nevím o organizaci všechno, tedy rozhodně méně, než se nakonec vy dozvíte o Baldurovi, Furusetovi & Thorbergovi. Přesto se v ní cítím dobře, práce mě baví každý den, vážím si svých kolegů a sdílím většinu hodnot organizace, takže bych si dnes dokonce neuměl představit, že bych pracoval jinde.“

„Řekněte mi ale víc. Ta každodenní práce, o níž mluvíte, je k čemu? Když se vrátím ke svému příkladu, vím, pro koho a proč pracuju. Pro vás a pro tři staré pány, a to v naději, že si mě všimnete, že mi budete svěřovat stále významnější pravomoce, až mě nakonec jednoho dne ustavíte společníkem. Víím také, že světu nevládne filantropie a akcionáři kanceláře mě platí proto, že si sami účtují mou pracovní dobu a ještě na ní vydělají. Kromě toho pracuju, abych se něco naučil, ukojil svou zvědavost a získal schopnosti, které se mi jednou budou hodit, ať už v tomhle zaměstnání, nebo v jiném.“

„Vaše argumenty by se klidně mohly vztahovat i na KFR. Kromě části o akcionářích. Podle toho, co vím, KFR neusiluje o ekonomický zisk. Stejně tak nechce ovládnout svět ani dovést lidstvo k meziplanetárnímu míru. Motivy KFR, pokud nějaké jsou, jsou zcela jiného řádu.“

„Pokud nějaké jsou?“ opáčil jsem poněkud zaskočeně. „Nelekejte mě, Gunnare, znáte vůbec účel KFR?“

Víte ve svém věku aspoň, jestli pracujete pro žoldáky, gangstery, nebo ilumináty?“

„Na tom, co vím nebo co si myslím, nezáleží. A nemluvíme o mém přijetí, ale o vašem.“ Asi vycítil úsečnost svých slov, neboť dodal s úsměvem: „A nezmiňujte už prosím můj věk.“

„Kolik agentů každoročně naberete?“

„Myslíte celkem? Několik stovek, možná tisíc.“

„Ne, myslím vy, Gunnare,“ řekl jsem, pevně rozhodnut vytrhnout z něj co možná nejvíc informací.

„Byl byste dvanáctý za devatenáct let.“

„To není moc,“ poznamenal jsem.

„Na rozdíl od některých kolegů, kterým nevadí vysoká míra odpadu, nerad riskuji. Jsem pyšný, že jsem se dodnes nezmýlil.“

„Proč já? Sotva mě znáte.“

„Víc než si myslíte. Shromáždil jsem o vás poměrně úplnou složku. Jenom vaše psychologická analýza mě stála 1 500 dolarů.“

„Takže ty zpropadené přijímací testy, které jste mě nechal dělat, vám měly vytvořit můj psychologický profil?“ zeptal jsem se a snažil se vypadat pohoršeně, ačkoli jsem hořel touhou ten dokument vidět. „A můžu vědět, co odhalily?“

„Že máte bujnou představivost, ale zároveň silný smysl pro realitu. Psycholožka se domnívá, že za svůj pragmatismus vděčíte svému venkovskému původu. Taková kombinace je spíše vzácná a obvykle plodí skvělé agenty. Mluvíte také čtyřmi jazyky, z toho třemi plyně, což také není k zahození.“

Vstal, udělal několik kroků a skoro minutu se díval z okna. Marně jsem hledal nové otázky, jež bych mu položil, otočil se však a pokračoval:

„Posudky se mohou mýlit, ale můj instinkt mě zatím nikdy neklamal. Během naší mise v Grónsku jsem vás

pečlivě pozoroval a předpovídám vám velkou budoucnost, ať už se vydáte jakoukoli cestou. Můžete zůstat u environmentálních studií: Baldur, Furuset & Thorberg jsou skutečná společnost, která dokáže nabídnout dobré vyhlídky motivovanému a kompetentnímu vedoucímu projektu, jako jste vy.“

„Promiňte, Gunnare, ale když vaši nabídku na spolupráci odmítnu, neumím si dost dobře představit, že bych u Baldura, Furuseta & Thorberga pokračoval. Umíte si mě představit během interních jednání, jak pozoruji kolegy a zkoumám, jestli ten či ten patří do toho vašeho bratrstva?“

„Nebo se můžete přidat ke KFR,“ navázal Gunnar, jako bych nic neřekl. „Pracovat ve skrytu. V mnoha ohledech se KFR podobá jiným firmám. Prokážete-li, že jste schopný, postoupíte v hierarchii, budou vám přidělovány stále zajímavější mise a dostanete přidáno.“

„Pro informaci, kolik bere agent na odchodu?“

„Ušetřete mě svého sarkasmu, Slive. KFR své služebníky odměňuje velmi korektně. Kromě toho oba víme, že o peníze vám nejde, tak se mi nesnažte namluvit, že se rozhodnete podle náhrad za ujeté kilometry a stravenek. V každém případě se zavazujete zachovat mlčení o činnosti KFR. První porušení tohoto pravidla znamená okamžitou výpověď z organizace i z kanceláře. V tomto bodě jsme nesmlouvaví.“

„Napadlo mě to. Kdy očekáváte mou odpověď?“

„Až ve vás uzraje. Musíte si odpovědět na dvě důležité otázky. Jak chcete naložit se svým životem? A dokážete unést břemeno tajemství? Vezměte si čas na rozmyšlenou; do příštího pondělí s vámi v kanceláři nepočítám.“

Oblékl si kabát a hledal rukavice, jež nechal na konzolovém stolku u vstupních dveří. Pak, jako by si na

něco náhle vzpomněl, otevřel svou koženou tašku a vytáhl zelené desky, zavřené dvěma gumičkami.

„Doporučuji vám přečíst si tuhle složku. Dala ji dohromady před třemi lety jedna mladá novicka, byl to její první případ. Není zdaleka dokonalý, ale pomůže vám, abyste si udělal představu o naší běžné práci. Obvykle autor vyloží scénář na první straně: o čem je třeba přesvědčit? Ve druhé části podává seznam opatření, která je třeba přijmout, aby se scénář stal věrohodným.“

Odmlčel se.

„Jedna rada: pokud vás ta četba ani trochu nena-dchne, nenuťte se. Pokud po druhém odstavci začnete uvažovat, zda by to šlo udělat líp a jak byste postupoval na místě autora, pak jste náš člověk.“

Navlékl si rukavice, otevřel dveře a vzal si deštník, jenž mezitím uschnul. Podal mi ruku, odkašlal si a řekl:

„Tato složka pochopitelně neopustí váš byt.“

„To se rozumí. Mrzí mě ten med,“ řekl jsem.

Zvedl ruku, jako by mě zprošťoval ostudného hříchu. Když jsem ho sledoval odcházet k výtahu, všiml jsem si, že má rozvázané tkaničky na obou botách. Gunnar Eriksson prostě neodpovídal představě, kterou jsem měl o mistru špionáže.

5

SKITOS, NEBRASKA, HLAVNÍ MĚSTO THESÁLIE (scénář)

28. května 1854, pouhých několik dní po vylodění francouzsko-anglických sil v Pireu, nastoupil Spyros Tadelitis, mladý pastevec z řeckého kraje Thesálie, jako plavčík na loď *Tarmata*. Platil si tak cestu do Janova, kde plánoval použít stejnou strategii, aby se dostal do Ameriky.

Spyrosovo srdce, sotva sedmnáctileté, krvácelo při pomyšlení, že opouští svou rodinu a vesnici Aktinonia. A přesto po ponížení, které právě zakusil, mladík věděl, že nemá na vybranou. Myšlenky, jež se marně snažil soustředit na něco jiného, ho neúnavně vracely k té měsíc staré scéně, bolestné jako žádná jiná, během níž se mu zhroutil život.

Lidé přijeli ze Stavrosu, Sofadhesu, a dokonce z Velesinonu, aby se zúčastnili Spyrosovy svatby s Dimitrou Kallistosovou, nejkrásnější, nejkouzelnější, nejvznešenější dívkou Thesálie. Oba mladiství se znali odjakživa; Konstantin Tadelitis a Faidón Kallistinos vodívali své ovce vždy na téže pastviny; Lea Tadelitsová a Andrea Kallistosová se často setkávaly nad neckami a klábosily. Spyrose s Dimitrou pojila spřízněnost obvykle vyhrazená těm, jimž v žilách koluje táž krev. Obě rodiny daly dohromady své skromné zdroje, aby dětem uspořádaly obřad, na který budou vzpomínat.

Ouha! Druhý den po svatbě Dimitra oznámila celé vesnici, že se vzdává společnosti mužů a hodlá se modlit a meditovat. Marné byly snahy Faidóna s Andreou přivést dceru k rozumu. Se Spyrosem se dokonce odmítla setkat. Ještě ten večer Dimitra nastoupila do kláštera v Margaritionu.

Následující dny byly nejtěžší ve Spyrosově životě. Všechno se mu hnusilo: obdivuhodná starostlivost, jíž ho zahrnuly jeho matka a dvě sestry, slova útěchy, o něž se neobratně pokoušel Faidón Kallistinos, tiché nepochopení vesničanů, nechutné pomluvy, které šířil jeho zapřisáhlý nepřítel Kubilakis, jehož kdysi vypudil z Dimitrina srdce.

Spyrosovi zbýval jen exil. Vycítil to hned a matčiny prosby jeho přesvědčení nenalomily. Pojede do Ameriky, daleko, co nejdál od Aktinonie. Najde

si tam práci a pokusí se zapomenout na tu osudnou neděli roku 1854, která mu změnila život.

Spyros dorazil do Janova 3. června 1854. O týden později se nalodil na parník *Lorrimer* jako pomocná síla v kuchyni. Po dvou měsících uviděl na obzoru Ellis Island. V situaci, v níž si mnoho imigrantů představuje, že jim velmi pomůže jejich kvalifikace nebo znalost cizího jazyka, Tadelitis rychle pochopil, že může nabídnout jen své paže. Chicago and Rock Island Co. zrovna hledala fyzicky zdatné muže na stavbu železnice mezi státy Illinois a Missouri. Tři roky Spyros dvanáct hodin denně drtil kameny. Naučil se anglicky a euchru, karetní hru, jejíž nekonečné kombinace postupně vytlačily z jeho mysli vzpomínku na Dimitru Kallistosovou Tadelitisovou, jeho manželku před Bohem a lidmi.

V roce 1858 dorazil Spyros do Nebrasky. MUSELO SE MU TAM LÍBIT, protože se zde usadil a později tu i zemřel. Rozloha Nebrasky je dvakrát větší než Řecko. Je to stát skoro stejně rovinatý, jako je Thesálie hornatá. Neprší tam.

Spyros požádal o půdu. Dali mu tři sta hektarů, ohradit ji měl sám. Postavil si tam boudu a slíbil si, že ji rozšíří, jakmile něco vydělá. Mezitím vynaložil tříleté úspory na koupi stáda vepřů. Největšího pojmenoval Kubilakis.

Chov vepřů je relativně snadný. Spyros ho brzy měl v malíku. Každý měsíc se vypravil do Omahy, aby prodal své nejvykrmenější exempláře. Všechn výtěžek investoval do koupě nových, stále větších a stále plodnějších prasnic. Za pět let dosáhl stavu pěti tisíc prasat.

Roky 1863–1870 byly ve znamení expanze a konsolidace. Spyros zakoupil podíl jedněch jatek v Omaze. Získal tak pocit, že svá zvířata sleduje dé-

le. Vyvinul nové techniky, díky nimž dokázal vykrmit prasata rychleji, a tedy zrychlit obrat. V roce 1866 se konečně pustil do zúrodnění své půdy. Pěstoval už kukuřici, kterou krmil prasata. Zasadil obilí a sóju, jež za téměř nulovou, zanedbatelnou cenu umožňovaly zajímavé výdělky. Na Vánoce 1870 ho First Union Bank upozornila, že výše jeho vkladů do pobočky v Omaze přesáhla 100 000 \$. Suma připadala Spyrovi přemrštěná. Nikdy nepracoval pro peníze, ale protože mu práce připadala zdravá a přirozená. Náhle si uvědomil, že se stal bohatým mužem.

Teprve tehdy se odvážil napsat domů. První dopis byl pro matku: „Uběhla dlouhá doba, takže nyní musíš být už stará. Chci, abys věděla, že jsem na Tebe, tátu, Dimitru ani toho vepře Kubilakise nikdy nezapomněl.“ V Aktinonii dopis vyvolal pozdvižení. Spyros žije! Přeplul Atlantik a žil teď na druhé straně zeměkoule. Lea mu odpověděla a podala zprávy o vesnici. Starosta Gregorios zemřel a úřad převzal jeho syn; malá Khondylis měla dvojčata, která přiváděla kozy k šílenství; Turci konečně dostavěli silnici do Leondari. O Dimitře ani slovo. Podle jakési tiché dohody matka a syn tuto vzpomínku nikdy nezmiňovali.

Mezi oběma stranami se rozvinula korespondence. Na Tadelitisoovy dopisy se čekalo jako kdysi na věštby Pýthie. Když pošťák Mikis Almendros zmerčil mezi zásilkami modrou obálku, šlapal hlavní ulicí na kole a volal: „Zprávy od Spyrose!“ Zakrátko ho doprovázela půlka vesnice až do domu Tadelitisoových, kde Mikis předal dopis staré Lee. Nezbývalo jí potom nic jiného než přečíst nahlas řádky od syna, který jistě ani zdaleka netušil, že budou sebemenší jeho city odhaleny, komentovány a rozpitvávány na veřejnosti. Dokonce i nešťastný Kubilakis naslou-

chal s přivřenými očima líčení podivností amerického života i nevyhnutelné zmínce o své hanebnosti na závěr každého dopisu.

Neboť Spyros se začal svěřovat. Ano, zbohatl. Jeho pozemek nyní dosahoval několika tisíců hektarů a potřeboval den na koni, aby ho celý objel. Měl tolik prasat, že by nějaký jeho nevěrný zaměstnanec dosáhl druhého nejpočetnějšího chovu ve státě, jenom kdyby ho okradl – ani by si toho nevšiml. A přesto nebyl Spyros šťastný. Peníze pro něj nic neznamenaly. Rodina mu chyběla. „Není dobře,“ psal, „když člověk žije příliš dlouho pryč od svých blízkých.“ Nejvíc ze všeho se mu stýskalo po rodné Thesálii. „Svůj ranč jsem pojmenoval Skitos, víš, jako ten teplý vítr, který nás hladil po tváři, když se smrákalo.“

Aktinonia prožívala zprostředkovaně velké okamžiky osidlování Západu. Přivítala, když se v Promontory Pointu setkaly dvě železniční tratě, které procházely napříč celou zemí. Zasněženě diskutovala o nejnovější zavlažovací technice nebo o možnosti opustit zlaté doly v Coloradu a přesunout se do Severní Karolíny, jejíž ložiska slibovala víc.

V roce 1883, po třinácti letech korespondence, Spyros konečně nabídl rodičům, aby za ním přijeli. Lea ho varovala, že jeho otcí, jenž bojoval s nemocí dýchacích cest, zbývá už jen několik měsíců života. Pomyšlení, že by jeho otec mohl zemřít dřív, než ho opět uvidí, bylo pro Spyrose nesnesitelné, a tak poslal složenkou velkorysou částku, která měla pokrýt veškeré cestovní náklady. Konstantin s Leou přesto váhali. Spyrosova proslulost přesahovala rodinný kruh do té míry, že cítili na svého syna jen nepatrně větší právo, než mohli mít jejich pošťák či pekařka. „Asi ti to bude připadat hloupé,“ napsala mu Lea